

LUTHER, SPÁSA A PRÁCA

V tézach z roku 1517 Luther označil predaj odpustkov za prejav chamtivosti. Napadol tak jeden z ekonomických zdrojov cirkvi, ktorá obchodovaním s Božou milosťou zabezpečovala nielen svoje existenčné potreby, ale aj nákladné vojenské výpravy alebo projekty renesančnej kultúry.

Spása je zdarma! Nevieme, koľkí Nemci rozumeli Lutherovmu teologickému výkladu o spáse jedine vierou (*sola fide*), ale v súvislosti s predajom odpustkov ľahko pochopili, aký to bude mať vplyv na ich financie. Jedným z bodov v spise *Desať sťažností nemeckého národa* z r. 1511 bola kritika, že sa „vydávajú nové odpustky a rušia alebo suspendujú staré (so šomraním laikov proti duchovenstvu), aby sa nahrabalo viac peňazí“. Bolo len pochopiteľné, že odluka spásy od financií vzbudila veľké nadšenie.

No nielenže cirkevná hierarchia nemá zvláštnu moc sprostredkovať a predávať Božiu milosť, ale dokonca aj svetské zamestnanie môže mať dôstojnosť duchovenského povolania: „...práca mníchov a kňazov, nech je hocako svätá a namáhavá, sa v Božích očiach vôbec nelíši od práce roľníka na poli, ženy v domácnosti, ale všetky sú ním posudzované jedine podľa viery“. Reformačný postoj k práci bol súčasťou Lutherovho prehodnotenia významu povolania na základe teológie všeobecného kňazstva. Sociológ Max Weber (1864-1920) považoval toto morálne ocenenie svetského povolania za jeden z najdôležitejších výsledkov Reformácie, ktoré malo veľký vplyv na úspešný ekonomický rozvoj protestantských krajín.

Lutherovo prehodnotenie práce a svetského povolania vychádzalo z viery v štedrosť Božej milosti a istoty spásy založenej na dôvere v Božie slovo. Istotu spásy síce nie je možné si kúpiť, ani dosiahnuť námahou alebo kvalitou svätých skutkov, ale istota (*certitudo*) sa „...získava jedine skrze Krista, ktorý nás najprv činí spravodlivými poznaním seba vo svätom evanjeliu a potom stvorí v nás čisté srdce, vypôsobí nové cítenie a dá nám tú istotu, ktorou vieme, že sa páčime Otcovi pre jeho zásluhy“.

Spása ako Boží dar oslobodila každodennú prácu od vždy problematických dobrých skutkov a dôvera v Božiu milosť vytvorila priestor pre život motivovaný vďačnosťou: „...takže kresťan, ktorý žije v tejto dôvere v Boha, pozná všetky veci, môže robiť všetky veci, podujíma sa robiť všetko, čo treba, a všetko robí radostne a slobodne; nie preto, aby zhromažďoval mnoho zásluh a dobrých skutkov, ale preto, lebo mu pôsobí radosť, keď sa tým páči Bohu a slúži Bohu bez čakania odplaty, spokojný, že sa jeho služba páči Bohu“.

V historických súvislostiach reformačné vymazanie rozdielov medzi duchovným a svetským povolaním prispelo k neskoršiemu rozvoju drsného kapitalizmu. Weber v tejto súvislosti upozorňuje na rozdiel medzi „kapitalistickým“ princípom seba-lásky, ktorý opísal Adam Smith (1723-1790) v *Bohatstve národov* a Lutherovým dôrazom na prácu ako Božiu vôľu, „...aby bol kresťan vedený v každej svojej práci jednou myšlienkou a aby uvažoval o jedinej veci, ako môže slúžiť a byť prospešným iným ľuďom vo všetkom, čo robí.“